

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3053

Vragen van het lid **Van den Hul** (PvdA) aan de Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media over *de manier waarop corona de kansenongelijkheid in het onderwijs vergroot* (ingezonden 8 mei 2020).

Antwoord van Minister **Slob** (Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media) (ontvangen 8 juni 2020).

Vraag 1

Klopt het dat er nauwelijks verbetering is opgetreden in de kansenongelijkheid, onder meer omdat nog altijd kinderen onder meer door onder advisering geen eerlijke start krijgen?¹ Wat vindt u van de conclusie van de Inspectie van het Onderwijs dat kinderen met lager opgeleide ouders de afgelopen tien jaar een steeds lager schooladvies hebben gekregen dan kinderen van hoger opgeleide ouders, ook als ze met hun toets gelijk presteerden? Bent u bereid deze hardnekkige onder advisering actief tegen te gaan, en zo ja, hoe, of zo nee, waarom niet?

Antwoord 1

Er wordt op allerlei sporen veel inzet gepleegd om gelijke kansen in het onderwijs te bevorderen. Recente onderzoeken, onder andere van de Inspectie van het Onderwijs, laten zien dat de ongelijkheid in de laatste jaren niet verder is toegenomen.² ³ Dat vind ik positief. Maar er zijn ook aandachtspunten, zo blijkt uit de Staat van het Onderwijs 2020. Hoewel er meer meervoudige schooladviezen komen, blijkt ook dat op scholen met veel kinderen met hoogopgeleide ouders de resultaten gemiddeld beter zijn, dat leerlingen met hoger opgeleide ouders hoger geplaatst worden in het voortgezet onderwijs en vaker doorstromen na hun diploma. Het betekent dat het nog steeds hard nodig is te werken aan gelijke kansen van alle leerlingen in het onderwijs. Daarom blijf ik maatregelen ontwikkelen die bijdragen aan het tegengaan van kansenongelijkheid. Daarbij heb ik specifieke aandacht voor de risicovolle momenten tijdens de schoolloopbaan, zoals bij de overgang van het primair naar het voortgezet onderwijs.

¹ «Hoe corona de ongelijke kansen in het onderwijs vergroot» in Het Financieele Dagblad van 7 mei 2020 (<https://fd.nl/achtergrond/1343053/hoecorona-deongelijkekanseninhetonderwijsvergroott>).

² Inspectie van het Onderwijs (2019). De Staat van het Onderwijs 2017–2018. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs

³ Kamerstuk 31 293, nr. 471

Voor het bevorderen van kansengelijkheid is het tegengaan van onderadviseering een belangrijk speerpunt. Hieraan wordt onder meer aandacht besteed in de handreiking schooladviseering. De handreiking kan scholen ondersteunen bij het versterken van de kwaliteit van het schooladvies. Daarnaast moedigen we de scholen in het funderend onderwijs aan met elkaar samen te werken voor een goede overdracht van leerlingen.

De mogelijkheid tot herziening van het schooladvies is een ander belangrijk element in de overgang van primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs. Het draagt eraan bij dat leerlingen op een voor hen passend niveau onderwijs volgen. Als gevolg van de brede toetsadviescategorieën komen meer leerlingen in aanmerking voor een heroverweging van het schooldvies. In schooljaar 2018/2019 was dit 41 procent. Van 23 procent van de leerlingen met een heroverweging werd het advies bijgesteld (9,4 procent van het totaal aantal adviezen).⁴ 60 procent van de leerlingen met een herzien advies volgt in het derde leerjaar onderwijs op of boven dit geadviseerde niveau.⁵ Om deze reden ben ik verheugd dat het percentage leerlingen met een bijgesteld advies is toegenomen.⁶ Ik blijf deze cijfers monitoren en publiceer deze jaarlijks op www.onderwijsincijfers.nl. Ook het aandeel brede schooladviezen wordt gemonitord, ik vind het positief dat dit aandeel sinds 2016 weer toeneemt.

Daarnaast zet ik in op de versoepeling van de overgang van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs. Zo verstrek ik subsidie aan scholen in primair en voortgezet onderwijs die met elkaar samenwerken om doorstroomprogramma's te realiseren voor leerlingen die op een hoger niveau kunnen presteren, maar minder vanzelfsprekend dan hun klasgenoten ondersteuning of hulpbronnen tot hun beschikking hebben.

Door de coronacrisis en het wegvallen van de eindtoets is dit jaar extra aandacht nodig voor een goede overstap van het primair naar het voortgezet onderwijs. In mijn brief van 17 april jl. aan alle scholen in het funderend onderwijs, die in samenwerking met de PO-Raad, VO-raad en Ouders & Onderwijs tot stand is gekomen, heb ik daarom verzocht in 2020 meer aandacht te besteden aan de warme overdracht, in aanvulling op het onderwijskundig rapport. Daarnaast heb ik middelbare scholen gevraagd in het nieuwe schooljaar extra goed te evalueren of leerlingen op de juiste plaats zitten.

Vraag 2

Deelt u de conclusie van het onderzoek van de Universiteit van Amsterdam dat de coronacrisis de kansenongelijkheid groter maakt?

Antwoord 2

Ja, die conclusie deel ik. Er zullen verschillen ontstaan tussen kinderen. Het ene kind zal meer vorderingen maken dan het andere kind. Dat heeft diverse oorzaken. Voor de ene school is het makkelijker om het onderwijs op afstand goed te organiseren dan voor de andere school. Ook zijn er verschillen tussen de mate waarin ouders in staat zijn om kinderen te helpen met schoolwerk. Dit zal betekenen dat sommige kinderen op achterstand komen te staan. Daar moeten we aandacht voor hebben. Zie ook het antwoord op vraag 5.

Vraag 3

Onderkent u bij scholen ook een zogenoemd mattheuseffect, waarover een onderzoeker van de Erasmus Universiteit Rotterdam spreekt?

Antwoord 3

Het mattheuseffect gaat over de ongelijkheid tussen rijk en arm, oftewel het principe dat rijken profiteren van situaties en de armen of kwetsbaren extra worden benadeeld. Ik zie dat scholen er veel aan doen om in deze uitzonderlijk tijd extra aandacht te hebben voor de kinderen in een kwetsbare positie, door ze extra te ondersteunen. Tegelijkertijd is er inderdaad het risico dat

⁴ Bron: <https://www.onderwijsincijfers.nl/kengetallen/po/leerlingen-po/eindtoets1819>

⁵ Inspectie van het Onderwijs (2020) De Staat van het Onderwijs 2018–2019. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs

⁶ Bron: <https://www.onderwijsincijfers.nl/kengetallen/po/leerlingen-po/eindtoets1819>

vooral deze groep kinderen een grotere achterstand heeft opgelopen als gevolg van het onderwijs op afstand.

Vraag 4

Erkent u, net als de aangehaalde onderzoekers, dat er extra begeleiding op school nodig is om achterstanden zo goed mogelijk in te halen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 4

Ja, dat ben ik met de onderzoekers eens. Ondanks de inzet voor onderwijs op afstand zijn er zorgen over de toenemende verschillen tussen leerlingen in hun voortgang. Vooral voor kinderen die thuis niet over de juiste faciliteiten beschikten om het onderwijs op afstand te volgen, die thuis niet de juiste begeleiding konden krijgen of die thuis in een onveilige situatie verkeren, is de periode van sluiting van scholen en instellingen ingrijpend. Leerlingen zijn hierdoor kwetsbaar geworden voor (grotere) onderwijsachterstanden en studievertraging. We weten dat voor leerlingen met een risico op achterstand een periode niet naar school gaan een negatieve invloed heeft op hun kennis en vaardigheden. We zien dat bijvoorbeeld in de zomervakanties. Daarom is extra begeleiding nodig, nu kinderen en leerlingen weer terug naar school gaan.

Vraag 5

Wat gaat u doen met deze inzichten nu de scholen weer langzaam opengaan? Gaat uw aandacht vooral naar het repareren van achterstanden die zijn ontstaan tijdens de coronacrisis of wilt u scholen helpen met structurele oplossingen die de kansongelijkheid verkleinen? Indien het eerste het geval is, waarom ziet u dan af van structurele oplossingen? Indien dat laatste het geval is, hoe gaat u deze structurele oplossingen dan gestalte geven?

Antwoord 5

Het kabinet trekt 244 miljoen euro uit om de achterstanden weg te werken die kinderen in een kwetsbare positie tijdens de corona-lockdown in het onderwijs hebben opgelopen. Het geld gaat naar de voorschoolse educatie, het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs. Met een regeling worden middelen beschikbaar gesteld voor scholen en instellingen die extra onderwijs of begeleiding willen organiseren. Dit is in aanvulling op het reguliere aanbod. Het is bedoeld om leer- en ontwikkelingsachterstanden en vertraging als gevolg van de coronacrisis in te halen en (in het vmbo, mbo en hoger onderwijs) het wegvallen van mogelijkheden om praktijkervaring op te doen, te ondervangen.

Daarnaast lopen de structurele maatregelen, die eraan bijdragen dat kansongelijkheid in het onderwijs structureel wordt aangepakt, onverkort door. Hiertoe worden jaarlijks middelen beschikbaar gesteld voor het (gemeentelijke) onderwijsachterstandenbeleid in de voorschoolse educatie en het primair onderwijs en de leerplussmiddelen in het voortgezet onderwijs. Ook zijn er specifieke subsidies voor scholen om extra aandacht te besteden aan achterstandsléerlingen, zoals de doorstroomprogramma's po-vo en het vrijroosteren van leraren. De Gelijke Kansen Alliantie ondersteunt gemeenten bij hun aanpak om kansengelijkheid te bevorderen.

Vraag 6

Deelt u de conclusie dat structureel ongelijk investeren nodig is voor een echte aanpak van ongelijke kansen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke consequenties verbindt u daaraan voor uw beleid?

Antwoord 6

Ja, die conclusie deel ik. Dit is de reden dat ik de structurele maatregelen zoals het (gemeentelijke) onderwijsachterstandenbeleid, die ook in het antwoord bij vraag 5 heb beschreven, richt op de leerlingen met een groter risico op achterstanden.

Daarnaast let ik er ook bij de inzet van de incidentele maatregelen op dat er aandacht is voor de aanpak van ongelijke kansen. De regeling voor inhaal- en ondersteuningsprogramma's, die vanaf juni geldt, maakt het mogelijk dat scholen extra begeleiding kunnen bieden om achterstanden als gevolg van het afstandsonderwijs aan te pakken. Daarbij mogen de scholen met een

positieve achterstandsscore per school voor het dubbele aantal leerlingen subsidie aanvragen, namelijk 20% van de leerlingen in plaats van 10%. Ook krijgen deze scholen voorrang als loting nodig is bij de verdeling van de beschikbare middelen.

Vraag 7

Wat is uw reactie op de peiling van de PO-Raad en de Algemene Vereniging Schoolleiders (AVS) waaruit blijkt dat 40 procent van de scholen onvoldoende leraren verwacht te hebben voor de heropening vanaf 11 mei a.s.⁷

Antwoord 7

Sinds 11 mei zijn de scholen in het primair onderwijs weer gedeeltelijk open. De eerste berichten laten zien dat dit in veel gevallen goed is verlopen. Zo heeft de AVS in de week van 11 mei wederom een peiling gehouden onder haar leden, waar ruim 1.100 schoolleiders aan deelnamen. Deze peiling laat zien dat 97% van de ondervraagden met een positief gevoel terugkijkt op de eerste week. De AVS heeft ook gevraagd naar de aanwezigheid van leraren. Zo blijkt uit de peiling dat op bijna de helft van de scholen alle leraren aanwezig waren. Bij iets meer dan de helft van de scholen bleef gemiddeld 2% van de leraren thuis. Het overgrote deel daarvan is desalniettemin ingezet bij het onderwijsproces, aldus de AVS. Ten slotte blijkt uit de peiling dat op 5% van scholen niet genoeg leraren aanwezig waren om alle klassen fysiek onderwijs te geven. Zowel de afgelopen maanden als in de aanpak van de tekorten is gebleken dat veel scholen heel creatief bleken, waardoor het onderwijs ook in lastiger situaties doorgang heeft kunnen vinden. Uiteindelijk is het van belang dat alle kinderen weer fysiek onderwijs krijgen. Daarom is het voor alle leraren ook mogelijk om zich laagdrempelig te laten testen, zodat iedereen die gezond is weer voor de klas kan staan.

Vraag 8

Welke rol gaat werkdruk spelen in uw eerdere toezegging tijdens het notaoverleg d.d. 29 april 2020 over onderwijs en corona om de komende weken de vinger aan de pols te houden bij de gevolgen van de scholen-sluiting op de kansengelijkheid?

Antwoord 8

Zoals ik ook in mijn antwoord bij vraag 7 heb aangegeven, ben ik blij dat uit de peiling van de AVS blijkt dat het overgrote deel van de leraren bij de opening van de scholen weer aanwezig was. Tegelijkertijd ben ik mij ervan bewust dat deze periode extra inspanningen van leraren vraagt, ook nu de kinderen weer terug naar school komen. Momenteel loopt de tussenevaluatie naar de werkdrummiddelen. De tussenevaluatie heeft ten doel de effecten van deze middelen op de werkdruk van leraren inzichtelijk te maken en te bekijken of het proces rond de inzet van de werkdrummiddelen goed is gevolgd. Ook in deze tijd van Corona loopt dit onderzoek door, waardoor eventuele effecten op de werkdruk inzichtelijk worden.

⁷ «Resultaten peiling AVS en PO-Raad: vanuit de meeste scholen gaan hele dagen open» (<https://www.poraad.nl/nieuws-en-achtergronden/resultaten-peiling-avs-en-po-raad-veruit-de-meeste-scholen-gaan-hele-dagen>).